

Strukturel magt

Iværksættelsen af magtudredninger i Sverige, Norge og senest Danmark har aktualiseret den gamle, politologiske diskussion om, hvad magt er. De fleste vil være enige om, at magtbegrebet som minimum refererer til individers forsøg på at udøve tvang i en eller anden form. Tvang angiver magtbegrebets grundbetydning, ja, måske ligefrem magtbegrebets dagligdagsbetydning. Ved at placere vægten på tvangsaspektet gøres magt imidlertid også til et rent adfærdsfænomen. Flere teoretikere har kritiseret denne begrebsfastlæggelse og gjort gældende, at magt ikke alene kan forstås som et adfærdsfænomen. Magt viser sig også som 'strukturel magt' i den samfundsmæssige virkelighed. Men hvorfor er det nødvendigt at introducere et strukturelt magtbegreb?

Det strukturelle magtbegreb byder sig til, fordi det i mange henseender forekommer utilstrækkeligt blot at definere magt som individers bevidste kontrolforsøg. Heri ligger ikke en afvisning af, at magtbegrebet karakteriserer en bestemt type adfærd, men en understregning af, at institutionelle og strukturelle faktorer beforder magtorienteret adfærd. Hvis eksempelvis forskelle i grupperes politiske magt er tæt forbundet med social ulighed, hvad de fleste vil være enig i, synes det nødvendigt at tilføre magtbegrebet et strukturelt aspekt. Alle grupper vil formentlig gerne have mere magt, men det er langt fra alle, der får et sådant ønske opfyldt. I alle samfund findes der magtfulde grupper og samtidig grupper, der føler sig mere eller mindre magtesløse. Der må med andre ord være bagvedliggende og strukturelle faktorer, der forklarer den skæve magtfordeling. Magt er ikke alene et adfærdsbegreb, men også et strukturbegreb. Men hvad er strukturel magt? Findes et sådant fænomen overhovedet – og hvorfor er det et relevant fænomen i et moderne, demokratisk samfund?

Formålet med den følgende diskussion er at vise, at der findes en strukturel magtform, som lader sig relativt præcist definere. Strukturel magt bør defineres som de *ressourcer*, sociale grupper råder over i kraft af deres placering i den *sociale og økonomiske struktur*.

Denne strukturelle magtforståelse bygger især på de teoretiske betragtninger, som den engelske sociolog Anthony Giddens har fremført. Giddens' såkaldte strukturationsteori udgør et vigtigt grundlag for den følgende drøftelse. Strukturationsteorien er interessant, fordi den indeholder et forsøg på at forbinde strukturer og aktører med hinanden ved hjælp af magtbegrebet. Herved fremkommer en strukturfunderet handlingsteori, hvor magt defineres som evnen til at handle. Det strukturelle magtbegreb kan således anvendes som overbegreb for, hvorledes strukturer, aktører og ressourcer er uløseligt forbundet med hinanden.

Det strukturelle magtbegrebs empiriske relevans illustreres efterfølgende ved Charles E. Lindbloms teori om erhvervsgruppernes magt i det moderne markedssamfund. Erhvervsgrupperes politiske særstilling udgør et eksempel på strukturel magt. Endelig vil der blive argumenteret for, at det strukturelle magtbegreb samtidig identificerer væsentlige barrierer for den politiske lighedsrealisering i det liberale demokrati.

1. Steven Lukes' strukturelle magtforståelse

Diskussionen om den strukturelle magt blev taget op til fornyet overvejelse af Steven Lukes i hans bog, *Power: A Radical View* fra 1974. Her udvikler Lukes ikke alene ét, men tre eksplicite magtbegreber, hvoraf det ene klinger klart i retning af en egentlig strukturel magtforståelse. Lukes mener, at magt må analyseres ud fra flere synsvinkler. Han udvikler selv tre.

For det første fremfører Lukes sin mest kendte hovedopfattelse, ud fra hvilken magt defineres som bevidst og tilsligt manipulation (Lukes, 1974: 22-25). Her ligger Lukes tydeligvis i direkte forlængelse af den behaviorale tradition, der traditionelt har betragtet magtstræb som en særlig form for adfærd.

For det andet dvæler Lukes imidlertid også ved den tanke, at magtudøvelse ikke nødvendigvis behøver at være bevidst og tilsligt. Der findes situationer, hvor en central aktør udøver magt uden at være bevidst om det. Det afgørende i sådanne tilfælde er, at magtudøvelse ofte

kunne være undgået, hvis aktøren havde været mere eftertænsksom og samtidig viet alternative handlemuligheder en større opmærksomhed. Med et sådant begreb om ubevidst magtudøvelse distancerer Lukes sig fra de præmisser, der er indeholdt i de adfærdsbaserede definitioner (Lukes, 1974: 51).

Ikke overraskende introducerer Lukes for det tredje et strukturelt magtbegreb. Hvor Lukes knytter de to foregående magtbegreber sammen med menneskelig adfærd, fremhæver han med dette begreb, at magteffekter kan være forbundet med samfundets institutionelle indretning. Økonomiske og politiske interesser kan være et produkt af de institutionelle sammenhænge, som de indgår i. Institutionelle forhold formodes at kontrollere den menneskelige bevidsthedsdannelse. Manipulation effektueres ikke nødvendigvis direkte af bestemte aktører i bestemte situationer. Institutionelle rammer har en lignende effekt: De cementerer visse interesser frem for andre. Magteffekten vedrører således det forhold, at sociale grupper tvinges til at acceptere institutionelle rammer, som de ikke selv har valgt (Lukes, 1974: 34-35).

De to sidste magtbegreber er bemærkelsesværdige, fordi de indeholder en formodning om, at magt ikke nødvendigvis dækker over en tilstøttet påvirkning mellem to eller flere individer. Lukes synes at placere vægten på magteffektens blotte tilstedeværelse – eksempelvis i form af manipulation eller tvang. Om den direkte årsag til magteffekten er af institutionel eller menneskelig beskaffenhed, synes for så vidt underordnet.¹

Lukes' syn på den strukturelle magts karakter kan imidlertid diskuteres. En påstand om, at strukturel magt vedrører givne institutionelle rammer og især hermed forbundne socialiseringsprocesser, er næppe analytisk relevant i sig selv. Påstanden rejser kun en magtanalytisk problemstilling, for så vidt som den samtidig gør gældende, at visse grupper er mindre bundet af institutionelle rammer end andre, og at visse grupper spiller en større rolle i socialiseringen end andre. Strukturer får magtanalytisk relevans, hvis de skaber uensartede handlemuligheder. Strukturer er vigtige, for så vidt som de skaber en bestemt *magtfordeling*. Hermed tilføres

det strukturelle magtbegreb imidlertid også en helt anden betydning, end den Lukes introducerer: Strukturel magt refererer til sociale individers handlingsevne.

2. Sociologiske definitioner af strukturel magt

Selv om Steven Lukes ikke får formuleret en tilfredsstillende definition af den strukturelle magt, er hans underliggende kritik af den traditionelle magtforståelse principielt vigtig.

De traditionelle magtteoretikere, såsom Weber, Dahl og Bachrach & Baratz, definerer magt som en relation mellem individer eller grupper. Magt repræsenterer en tvangsrelation mellem individer. Selve relationen formodes at kunne beskrives udførligt ved hjælp af begreber som aktører, adfærd og ikke mindst præferencer og interesser.

De traditionelle teoretikere definerer magt som et ikke-strukturelt fænomen. Hermed forfægtes en ontologisk formodning om, at magt lader sig definere som et fænomen, der alene vedrører bestemte adfærdstyper. Robert A. Dahl fremstiller tankegangen med eksemplarisk klarhed:

... power terms in modern social science refer to subsets of relations among social units such that the behavior of one or more units ... depend in some circumstances on the behavior of other units ... power terms in the social sciences exclude relations with inanimate or even non-human objects (Dahl, 1987: 40).

Således er magt betegnelsen for en relation, der ikke beror på andre faktorer og betingelser end dem, der knytter sig til de aktører, der indgår i relationen. A's personlige egenskaber, adfærd og især intentioner udgør den fulde forklaring på B's adfærd.²

Det er primært denne kausalitetsforståelse, Lukes og andre strukturelle magtteoretikere finder utilfredsstillende. De specifikt strukturelle magtteoretikere har imidlertid en anden tilgang til den strukturelle magt end Lukes. Lukes' teoretiske svaghed består primært i, at han alene ser strukturer som handlingsbegrænsende.³

De strukturelle magtteoretikere føjer hertil, at strukturer også virker handlingsbefordrende. Strukturelle magtteoretikere har det til fælles, at de nedtoner selve magtudøvelsen til fordel for de faktorer, der muliggør udøvelsen af magt. De strukturelle magtteoretikere interesserer sig for de faktorer, der går forud for den magteffektuerende handling, og det nøglebegreb, de alle knytter magt sammen med, er begrebet om handlingskapacitet. Magt defineres som en besiddelse, der i videre forstand hviler på institutionelle, sociale og økonomiske betingelser.

Strukturfunksionalisten Talcott Parsons definerer eksempelvis magt således:

Power then is the generalized capacity to secure the performance of binding obligations by units in a system of collective organization when the obligations are legitimized with reference to their bearing on collective goals and where in case of recalcitrance there is a presumption of enforcement by negative situational sanctions – whatever the actual agency of that enforcement (Parsons, 1987: 103).

Parsons' definition er tydeligvis strukturel og systemanalytisk. Magt vedrører formelle beføjelser til at træffe kollektivt bindende beslutninger, der således sikrer systemernes og delsystemernes integration og stabilitet.⁴ Magt refererer til de ressourcer, der understøtter iværksættelsen af bindende beslutninger, dvs. formel kompetence ('myndighed') og hertil hørende sanktionsmidler. Magt er evnen til at sikre stabilitet og lovlighed.

Svagheden ved denne forståelse af magt består i, at den primært definerer magt som autoritet, eftersom Parsons også tillægger borgernes accept af kollektive afgørelser stor betydning. Autoritet er imidlertid ikke en generel magtform, men alene et specialtilfælde. Magt er ofte forbundet med konflikt og manglende anerkendelse af behovet for tvangsudøvelse.

Også marxistiske teoretikere har tillagt det strukturelle magtbegreb en stor vægt og i særdeleshed fremhævet, at magt udspiller sig som konfliktrelationer mellem sociale klasser. Den græske marxist Nicos Poulantzas var den første, der systematisk forsøgte at udvikle en specifik marxistisk magtteori. Poulantzas definerede magt på følgende måde:

By power, we shall designate the capacity of a social class to realize its specific objective interests ... power relations do not constitute a simple expressive totality, any more than structures or practices do; but they are complex and dislocated relations, determined in the last instance by economic power (Poulantzas, 1982: 104, 113).

I marxistisk sammenhæng ses magt og sociale klasser som to sider af samme sag. Der lægges stor vægt på, at magt bør forstås som klassernes evne – kapacitet – til at påvirke statens aktiviteter. Staten er målet for udøvelsen af politisk magt. Klassernes styrke og kapacitet ses som strukturelt bestemt, dvs. som funderet i samfundets private ejendoms- og ledelsesforhold, hvorfor teorien indeholder den formodning, at borgerskabet altid vil have mere politisk magt end de ikke-besiddende klasser. Borgerskabets magt er rodfæstet i den private økonomis indretning.

Svagheden ved Poulantzas' definition af strukturel magt er imidlertid åbenlys. Når klassebegrebet gøres til den kategori, som magtbegrebet udledes fra, kan der nødvendigvis ikke være tale om en generel teori om strukturel magt, eftersom der findes aktører, der ikke umiddelbart falder i hverken den ene eller den anden klasse. De er derfor heller ikke i stand til at besidde strukturel magt. Politikere kan eksempelvis ikke besidde magt ifølge denne definition. Poulantzas' forsøg på at forbinde sociale aktørers handleevne med de socioøkonomiske strukturer indeholder en vigtig indsigt, hvormod klassebegrebet introducerer en uholdbar forenkling af de sociale forholds beskaffenhed.

En vigtig og alternativ bestræbelse på at udvikle et generelt, strukturelt magtbegreb repræsenteres ved sociologen Anthony Giddens, der igennem flere år har forsøgt at genoplive den systemteoretiske tankegang. Giddens foreslår følgende definition af strukturel magt:

... the concept of action is logically tied to that of power, where the latter notion is understood as transformative capacity ... The relation between the concepts of action and power, on the level of strategic conduct, can be set out as follows. Action involves intervention in events in the world, thus producing definite outcomes, with intended action being

one category of an agent's doings or his refraining. *Power as transformative capacity can then be taken to refer to agents' capabilities of reaching such outcomes* (Giddens, 1979: 88).

Under anvendelse af kapacitetsbegrebet får Giddens formuleret en langt bredere definition end både Parsons og Poulantzas. Ifølge Giddens er magt for så vidt et dagligdagsfænomen, der primært vedrører sociale aktørers forudsætninger for at kunne handle og for at kunne forandre givne sociale relationer (Giddens, 1976: 112; 1983: 49). Handling og aktivitet forudsætter altid visse ressourcer af den ene eller den anden art. Eksempelvis lader politiske tiltag sig ikke iværksætte uden et effektivt administrativt system, og politiske interesser kommer ikke til orde, med mindre de understøttes af tilstrækkelige organisatoriske og økonomiske ressourcer.

Om end Giddens således ikke sætter lighedstegn mellem magt og kontrol, vil han ikke være decideret uenig med de traditionelle teoretikere i, at magtanalyse ofte vil tage udgangspunkt i, at én aktør (A) har påvirket en anden aktør (B) til at gøre noget, som denne aktør ellers ikke ville have gjort.⁵ Styrken ved Giddens' magtforståelse er imidlertid, at den på sæt og vis opmuntrer til et 'sammenlignende perspektiv' på en sådan påvirkningsrelation. Det er interessant, at A kontrollerer B, men det er mindst lige så interessant at belyse, hvorfor det netop er A og ikke C, der er i stand til at kontrollere B. I modsætning til de traditionelle magtdefinitioner indeholder Giddens' magtdefinition en forklaring på variationerne i gruppernes magtudøvelse. Variationerne kan forklares ud fra forskelle i ressourcer.

Svagheden ved denne definition består i, at Giddens tilsyneladende forfægter den opfattelse, at alle magtformer er strukturelle (jf. Ward, 1987: 598-601). Der findes således kun strukturel magt, eftersom Giddens definerer ressourcer som egenskaber ved strukturer og systemer:

... the resources which the existence of domination implies and the exercise of power draws upon, are seen to be at the same time structural components of social systems (Giddens, 1979: 91).

Opfattelsen er naturligvis relevant med henblik på at udvikle et strukturelt magtbegreb, men der savnes alligevel en præcisering af, hvilke res-

sourcer der ikke kvalificerer sig som strukturelle – og for netop at tydeliggøre den strukturelle magts egenart. Der er eksempelvis klare tilfælde, hvor bestemte statsledere har gjort en markant forskel i forhold til andre ledere: Thatcher, Reagan, Kennedy og Adenauer udgør eksempler på statsledere, der i enestående grad maksimerede deres formelle magtbeføjelser. At sådanne skikkelser havde en ekstra stor politisk gennemslagskraft, må i det væsentlige tilskrives personlige, snarere end strukturelle magtresourcer.

Giddens' magtdefinition udgør et frugtbart udgangspunkt for drøftelsen af, hvad strukturel magt er. Styrken ved Giddens' definition er, at den henleder interessen på to forhold. Det er for det første nødvendigt at etablere en direkte sammenhæng mellem ressourceplanen og det strukturelle plan, som konstituerer ressourcerne. Det er for det andet vigtigt at belyse, hvorledes strukturerne fordeler de ressourcer, der er relevante for de sociale individers handle- og kontrolmuligheder.

Giddens' strukturationsteori er samtidig også mangelfuld. Udover den manglende sondring mellem strukturel og ikke-strukturel magt baserer teorien sig på modsætningsfyldte, videnskabsteoretiske præmisser. Eksempelvis fremfører Giddens det synspunkt, at strukturelle forklaringer ikke bør have en selvstændig status inden for samfundsvidenskaben. En samfundsvidenskabelig forklaring bør altid indeholde reference til individernes intentioner (Giddens, 1984: 179). Andre steder understreger han dog nødvendigheden af at finde frem til de strukturelle mekanismer, der forklarer sociale hændelser (Giddens, 1984: 305). Giddens er med andre ord både hermeneutiker og realist.

Hermeneutikken er imidlertid uegnet som grundlag for en strukturel magtforståelse. Det lader sig ikke gøre at udvikle et strukturelt magtbegreb, med mindre der tages afsæt i en realistisk ontologi og epistemologi. Det er nødvendigt at forudsætte strukturers virkelige eksistens, og det er nødvendigt at udvikle begreber, der definerer strukturelle faktorer karakter og virkemåde i forhold til den sociale adfærd. Der er behov for en videnskabsteori med et stærkt strukturalistisk præg.

3. En videnskabsteoretisk præcisering

Diskussion om, hvorvidt der findes strukturel magt, er uløseligt forbundet med videnskabsteoretiske problemstillinger. To overordnede tilgange lader sig identificere inden for debatten med hensyn til, hvilke videnskabsteoretiske præmisser et magtbegreb bør hvile på. Den ene tilgang repræsenteres af de traditionelle magtteoretikere, der typisk ser magt som et fænomen, der knytter sig til individer, adfærd og konkrete handlingsakter. Ud fra en videnskabsteoretisk betragtning betyder dette, at der i hovedsagen forfægtes et kausalitetsbegreb, hvis indhold er observerbar adfærd og metodisk individualisme: Sociale hændelser kan (og bør) forklares ud fra de individer, der indgår i dem, og det antages tilmed, at individet udgør den mest basale forklaringsenhed. Der findes således ikke 'over-individuelle' fænomener i den sociale virkelighed, såsom grundlæggende institutioner, strukturer og sociale relationer.⁶

Den anden tilgang fremføres af de teoretikere og sociologer, som hævder, at den traditionelle opfattelse er videnskabsteoretisk afskåret fra at udvikle et begreb om strukturel magt. Den traditionelle opfattelse, som skitseret ovenfor, er fundet i en form for positivisme og nominalisme, der i vidt omfang blokerer for udviklingen af et strukturelt magtbegreb (jf. Bryant, 1985: 2-5). I stedet foreslår kritikerne, at der bør anlægges en realistisk opfattelse, hvor strukturer ses som reale og ikke begrebslige konstruktioner. Strukturer er andet og mere end individernes samlede adfærd, og strukturer er vigtige, når individernes adfærd skal forklares. Realismen baserer sig på metodisk holisme som metodeforskrift.

Realistisk videnskabsteori forbyder analyse af individer som isolerede individer og langs et enkeltstående adfærdsplan. Et adfærdsplan slår ikke til. Individer optræder altid i rollen som sociale individer og dermed som faktorer i en struktureret og regulariseret verden. Individanalyse må derfor suppleres med strukturanalyse. Realisten, Roy Bhaskar, udtrykker det sociologiske perspektiv på en præcis måde i henseende til beskrivelsen af den sociale verden:

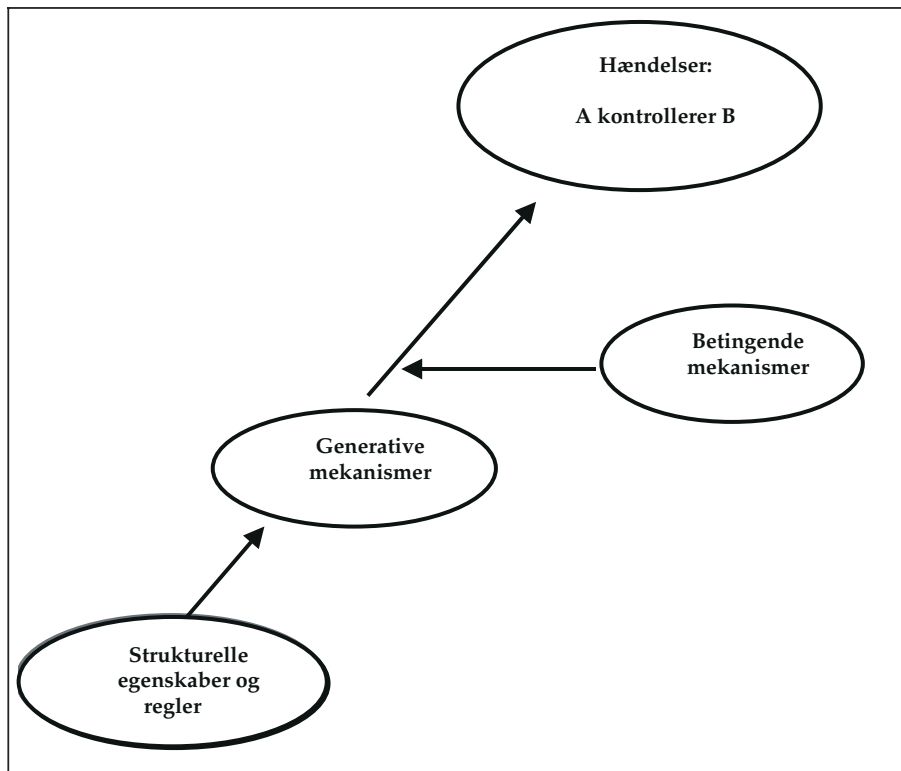
... the predicates designating properties special to persons all presuppose a social context

for their employment. A tribesman implies a tribe, the cashing of a cheque a banking system. Explanation whether by assumption under general laws, advertion to motives and rules, or redescription (identification), always involves irreducibly social predicates (Bhaskar, 1998: 209).

Synspunktet, at individet må forstås som 'delta-ger-i-et-system', er essentielt vigtigt for udviklingen af et strukturelt magtbegreb. Strukturel magt er et socialt fænomen og ikke et individfænomen. Personers individuelle egenskaber og psykologiske karaktertræk kan således ikke fungere som udgangspunkt for en teori om strukturel magt. Set ud fra en realistisk synsvinkel er det væsentlige snarere at analysere individet som deltager i allerede strukturerede sociale relationer, da det formodes, at individets evne til at handle er betinget af den sociale sammenhængs beskaffenhed (Isaac, 1987: 80-81). Den sociale sammenhæng, og herunder den sociale arbejdsdeling, indeholder selvstændige strukturer, regler og ressourcer, der fremtvinger bestemte adfærdsmønstre. Adfærd og handling bør således i vidt udstrækning forklares ud fra den sociale ordens *generative mekanismer* (jf. figur 1). En 'generativ mekanisme' bør forstås som en strukturs effekt frembringende egenskaber. Disse egenskaber bør endvidere opfattes som potentialer, hvis aktivering beror på de sociale individers handlinger eller ikke-handlinger. Eksempelvis udgør 'udbytning' en strukturel og potentielt effekt frembringende egenskab i det kapitalistiske marked. Om denne generative mekanisme udløser politisk fordelingskonflikt vil derimod være direkte betinget af arbejderklassens konkrete handlinger. Udbytning er en latent, generativ mekanisme, men ikke nødvendigvis en manifest mekanisme.⁷

Et realistisk grundlag for et strukturelt magtbegreb kan sammenfattes i følgende ontologiske postulater:

1. Den sociale verden bør forstås ud fra et metodisk holistisk princip;
2. Den sociale verden består af kausalrelationer;
3. Den sociale verden indeholder strukturelle komponenter med en vedvarende og selvstændig egeneksistens;

Figur 1. Realistisk kausalitetsforståelse.

4. De strukturelle komponenter udgør og etablerer kausale mekanismer med betydelig indvirkning på den menneskelige adfærd.

Punkt ét markerer en kontrast til de teoretikere, der alene opfatter samfundet som en sum af individer. Individet må altid forstås som en del af en større samfundsmæssig helhed. Punkt to baserer sig på den antagelse, at enhver social tilstand og forandring har en dybereliggende årsag: Der er intet, der er tilfældigt (Archer, 1998: 377; Sayer, 1998: 130). Forklaringsskemaet indeholder dog ingen forestilling om monokausalitet, men snarere en forestilling om, at kausale mekanismers styrke ofte vil være betinget af andre mekanismer (jf. figur 1).⁸ Punkt tre indeholder det basale postulat om, at strukturer har en virkelig eksistens, selv om de ikke lader sig forbinde med et observerbart udtryk. Om end rea-

lismen har en forkærlighed for strukturel kausalitet, repræsenterer punkt fire ikke en afvisning af den intentionelle forklaringstype, men snarere en understregning af, at såvel individer som strukturer optræder som kausalfaktorer i den sociale verden (Outhwaite, 1987: 50; Harré & Madden, 1998: 104-108; Sayer, 2000: 11-18).

4. Strukturer og magt

Med realismen som grundlag må udgangspunktet for at diskutere strukturel magt nødvendigvis være en bestemmelse af, hvad der menes med begreberne 'strukturer' og 'aktører'. Det er ikke specielt vanskeligt at definere, hvad en aktør er: Begrebet 'aktør' refererer til menneskelige individer med intentioner og bevidsthed om, hvorle-

<p>Type I</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strukturelle begrænsninger <ul style="list-style-type: none"> – Institutionelle regler – Fysiske rammer – Organisatoriske rammer 	<p>Indirekte magtkonstituerende</p>
<p>Type II</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strukturelle muligheder <ul style="list-style-type: none"> – Strukturelle positioner – Strukturelle ressourcer 	<p>Direkte magt-konstituerende</p>

Skema 1: Typer af strukturelle komponenter og deres magtanalytiske relevans.

der de ønsker at handle. En aktør er enten et individ eller en gruppe af individer.

Hermed er også antydnet, at strukturer i dybeste forstand vedrører upersonlige faktorer, der i mere eller mindre grad etablerer aktørernes handlingsrum. Om end strukturer og aktører er indbyrdes forbundne, forbliver de dog ontologisk forskellige. Aktører handler, kalkulerer og moraliserer, hvilket udgør egenskaber og mekanismer, der ikke lader sig forbinde med sociale strukturer. Strukturer fastlægger eksempelvis 'fysiske' muligheder og rammer for den menneskelige aktivitet: Et land, hvis erhvervsstruktur ikke indeholder medicinalindustri, er eksempelvis praktisk afskåret fra at eksportere medicinalvarer og så fremdeles.

Strukturbegrebet har imidlertid flere betydninger, som navnlig er vigtige at præcisere i en magtanalytisk sammenhæng. Det er ikke alle strukturelle komponenter, der direkte har noget med magt at gøre. Tværtimod. Følgende skema kan anvendes som udgangspunkt for en indledende drøftelse af disse forhold:

Strukturer kan overordnet karakteriseres som dikotome og relationelle variabler. Strukturer begrænser og muliggør menneskelige handlingsakter (Giddens, 1984: 25). Dermed er også sagt, at struktureres relevans skal stadfæstes ud fra, hvilke effekter de har i forhold til den menneskelige adfærd. Det er derfor nødvendigt at definere, hvad der forstås ved strukturelt be-

grænsende og muliggørende effekter (jf. figur 1).

4.1. Strukturelle begrænsninger

Typen af strukturelle forhold inden for type I-kategorien kan umiddelbart oversættes med institutionelle forhold, dvs. regler, procedurer og organisatoriske principper. Strukturbegrebet anvendes oftest for at gøre opmærksom på, at strukturer indbefatter institutionelle regler og endvidere egentlige fysiske rammer, såsom infrastrukturelle momenter, social lagdeling etc.

Strukturbegrebet i denne betydning angiver de institutionelle og organisatoriske rammer, ethvert individ er placeret i. Alle individer befinder sig i en strukturel kontekst af en eller anden art. Når et land er optaget som medlem af den Europæiske Union, er det pågældende land indføjede i et strukturelt system, hvis regler udstikker begrænsninger i forhold til dets økonomiske og politiske handlemuligheder. Bor man i en ét-værelses lejlighed, har man også andre rammer til rådighed, end hvis man bor i eget hus. Regler og fysiske rammer definerer et handlingsrum, der inden for en given tidshorisont umuliggør visse handlinger.

Spørgsmålet er, om denne forståelse af strukturbegrebet kan forbindes med magtbegrebet. Umiddelbart synes der at være en forbindelse, eftersom det er meningsfuldt at argumentere for,

at strukturer forhindrer en given aktør i at gøre noget, som denne aktør ellers ville have gjort.

Det er imidlertid svært at tilskrive strukturelle begrænsninger direkte magtanalytisk relevans. Ved fokus på forskellige strukturelle rammer angives alene eksistensen af almene, sociale vilkår, hvor det afgørende for så vidt må være, i hvilken udstrækning de netop er almene i deres påvirkning af de sociale individer. Ethvert samfund indeholder særdeles mange strukturer og regler, som etablerer almene vilkår: Forfatningsretlige rammer, økonomisk åbenhed og manglende adgang til naturressourcer udgør eksempelvis strukturelle vilkår, der ikke bare begrænser én, men alle grupper adfærd. De strukturelle komponenter, der specifikt udgør (invariante) begrænsninger for *alle* tænkelige individer, har således ikke magtanalytisk relevans. Færdselsloven virker eksempelvis som en ensartet begrænsning for alle bilister.⁹

Men hvis færdselsloven pludselig tillod personer med høj indkomst at køre over for rødt, ville magtbegrebet være oplagt relevant. Sociale systemer kan (og vil formentlig ofte) være indrettet således, at deres strukturelle organisationsprincipper privilegerer visse handlinger frem for andre via forskellige belønnings- og strafmekanismer. Ud fra en sådan forståelse har strukturelle komponenter stor, *indirekte* relevans for så vidt angår forklaringen af forskelligartede magteffekter. Indirekte relevans i den forstand, at det skal påvises, at A's magt over B – eller subsidiært A's privilegier i forhold til B – er funderet i strukturelle faktorer, der begrænser B's handlemuligheder. Reglerne i et totalitært regime får først en specifikt begrænsende effekt fra det øjeblik, der opstår grupper med interesse i at etablere et liberalt demokrati. Korporatistiske arrangementer, der i sagens natur udelukker bestemte grupper, får også magtanalytisk relevans, hvis de grupper, der er nægtet adgang, har et ønske om at få adgang til de disse beslutningsfora. Regler af formel og uformel art kan i flere tilfælde være udformet således, at de udløser privilegier for et begrænset antal grupper.¹⁰ Det er eksempelvis velkendt, at totalitære regimer og deres iboende særprivilegier opretholdes ved, at de demokratiske regler sættes ud af kraft for at forhindre en politisk opposition. Struktu-

rer optræder i en sådan forbindelse som 'begrænsninger' for nogle samfundsgrupper og som stærkt befordrende for andre grupper politiske magtposition. Principielt er det derfor vanskeligt at kategorisere de strukturelle effekter, eftersom strukturerne forskelligartede effekter ofte vil optræde på én og samme tid.¹¹

4.2. Strukturelle muligheder (positioner og ressourcer)

Det strukturelle magtbegreb bør dog først og fremmest kædes sammen med type II-kategorien, som vedrører strukturer i betydningen positioner og ressourcer. Positionsbegrebet er afgørende, eftersom strukturel magt ikke kan udledes fra psykologiske eller individuelle karakteristika. Det må forudsættes, at der i samfundsstrukturen eksisterer en række positioner – eller 'roller' om man vil – med selvstændig betydning. I videre forstand kan det sociale system betragtes som et antal positioner, der er forbundet med hinanden. Positionerne og relationerne er givet, således forstået, at selv om der indsættes forskellige individer i givne positioner og relationer, vil systemet forblive uforandret (jf. Cohen, 1984: 35-36).¹²

Systemet er naturligvis ikke blot for individer. Men det centrale er imidlertid, at individers evne til at udøve kontrol over andre i en betydelig grad er *afledt* fra deres strukturelle position. Strukturelle magtressourcer kan eksempelvis være formel myndighed, penge, praktisk viden og forskellige former for autoritet baseret på viden og ekspertise.

Begrebet strukturel magt refererer til social position og givne ressourcer – og i endnu højere grad til sammenhængen mellem disse to faktorer. Der er tale om strukturel magt, fordi positionen såvel som ressourcerne har en selvstændig eksistens og indvirkning. Uanset hvilken person, der placeres i en bestemt social position, vil den pågældende person råde over enten få eller mange ressourcer. Personen kan alene tilføje positionen lidt mere eller lidt mindre styrke i kraft af personlige magtressourcer. Om lægen hedder Jørgensen, Jensen eller Hansen er underordnet, for alle, der bliver placeret i lægerollen, vil have magt og autoritet over eksempelvis den politiske

ledelse. Det er heller ikke afgørende, hvem der bliver placeret i rollen som virksomhedsejer, for alle personer vil have betydelig indflydelse på en lang række mennesker i kraft af de ressourcer og mekanismer, der knytter sig til denne sociale position. Hermed ophører individet også med at være den grundlæggende forklaringsenhed, eftersom postulatet er, at den sociale position vil udløse en svag eller stærk magteffekt, uanset hvilken kontrafaktisk aktør der placeres i den. Strukturel magt bør opfattes som en besiddelse, der udspringer af roller i et socialt system.

Ved at placere vægten på strukturelle egenskaber skabes en forholdsvis klar sondring mellem, hvad der ikke er strukturel magt, og hvad der er strukturel magt. Der vil altid være flere mulige forklaringer på, hvorfor nogle aktører er mere magtfulde end andre. Nogle er mere intelligente end andre, og nogle har flere strategiske evner end andre. Der findes også eksempler på, at ideologiske projekter kan fungere som vigtige magtmidler. Forklaringsfaktorer af denne art har imidlertid intet med strukturel magt at gøre. Intelligens, strategiske evner og ideologisk opfindsomhed repræsenterer (variante) faktorer, der i sidste ende beror på menneskelige færdigheder, hvorfor de per definition må knyttes sammen med et ikke-strukturelt magtbegreb.¹³ Magt indbefatter således både menneskelige og strukturelle ressourcer.

Tesen om 'magt som positionel besiddelse' kan udsættes for både en stærk og en svag strukturalistisk præcisering. Spørgsmålet drejer sig om, hvorvidt de potentielle ressourcer skal aktiveres igennem en bevidst handling? Nogle teoretikere – som vi skal se nedenfor – vil hævde, at ressourcer ikke nødvendigvis skal aktiveres i en bevidst forstand for at udløse magteffekter. Mekanismen kan optræde som en foruddiskonteret effekt, hvor en særlig ressourcestærk aktørs blotte tilstedeværelse udløser frygt for mulige sanktioner af forskellig art.¹⁴ Således kan relevante ressourcer udløse en indirekte magteffekt.¹⁵

En mindre strukturalistisk udlægning vil betone, at besiddelsen af strukturelle ressourcer alene angiver en potentiel magt, hvis betydning afhænger af, hvorvidt en given aktør udnytter ressourcerne i et forsøg på at kontrollere en anden

aktør. Her ses ressourcer som et led i en traditionel, intentionel forklaringstype og dermed en direkte magtform.¹⁶

Uanset hvilken præcisering, der anlægges, bibeholdes dog den grundlæggende betydning af begrebet strukturel magt. Den strukturelle magt angiver en dimension, der artstypisk er noget andet end ikke-strukturel magt. Strukturel magt knytter sig til ikke-personelle forhold.

5. Struktur, system og dominans

Som allerede nævnt har Anthony Giddens været en af de stærkeste fortalere for en strukturel magtforståelse. Giddens har samtidig også formuleret en tankevækkende strukturteori, der ikke alene kæder magtbegrebet sammen med begrebet struktur, men også en system- og dominansproblematik. Tesen er, at den strukturelle magt er ujævnt fordelt på de sociale grupper.

Systemet defineres ved strukturelle komponenter, dvs. bestemte regler og ressourcer. Regler og ressourcer er de to dimensioner, der etablerer kontakt med de sociale aktører, eftersom aktørers adfærd formes og muliggøres af de regler og ressourcer, der indgår i de sociale systemer. Et socialt system er dermed samlet set et sæt af faste vekselvirkningsprocesser mellem dels strukturelle komponenter, dels menneskelige individer.

Giddens forsøger at vise, at sociale systemer også samtidig er magtfora. Evnen til at handle i systemet er direkte betinget af de ressourcer, man har eller ikke har til rådighed. Det sociale system er endvidere et relationelt system. Inden for systemet er de sociale aktører afhængige af hinandens ressourcer, og systemet videreføres ved, at disse ressourcer udveksles for at befordre den ene eller den anden aktivitet med relevans for systemet. Eksempelvis forudsætter en høj sundhedstilstand, at der forefindes et effektivt sygehusvæsen og en veluddannet medarbejderstab. En høj levefod forudsætter ligeledes et effektivt uddannelsessystem, et velfungerende bureaukrati og så fremdeles. Systemets iboende ressourcer gør det muligt at opretholde og forbedre systemet.

Ressourcerne i systemet (i samfundet) er imidlertid ikke jævnt fordelt, hvorved der opstår permanente dominansrelationer inden for det sociale system. Dominans refererer til mere eller mindre permanente "asymmetries of resources" (Giddens, 1979: 93). Dominans betyder i den mundrette udlægning, at der forefindes et vedvarende over-/underordningsforhold mellem to aktører. Systemet indeholder ikke symmetriske vekselvirkningsprocesser, men vertikale kontrolrelationer, der dels beror på en ulighed i institutionelle rettigheder, dels en grundlæggende ulighed i ressourcer (Giddens, 1983: 50). Den stærke dominerer den svage, fordi den stærke dels har retten og styrken på sin side (Isaac, 1987: 83-87). Herre-slaveforholdet opretholdes, fordi der eksisterer en ret til at holde slaver, og fordi slaven frygter de ressourcer og sanktionsmidler, slaveejeren råder over. Med en lidt anden betoning kan dominans siges at hvile på fastlåste positioner og hierarkiske relationer i den sociale arbejdsdeling.

I den sociale praksis vil den strukturelle magt – og den strukturelle dominans – have to vigtige konsekvenser: (1) I kraft af deres strukturelle placering og dermed ressourcebesiddelse har visse aktører langt mere indflydelse på systemets virkemåde end andre, og (2) der er tilmed visse ressourcer, der har langt større betydning for systemet end andre.

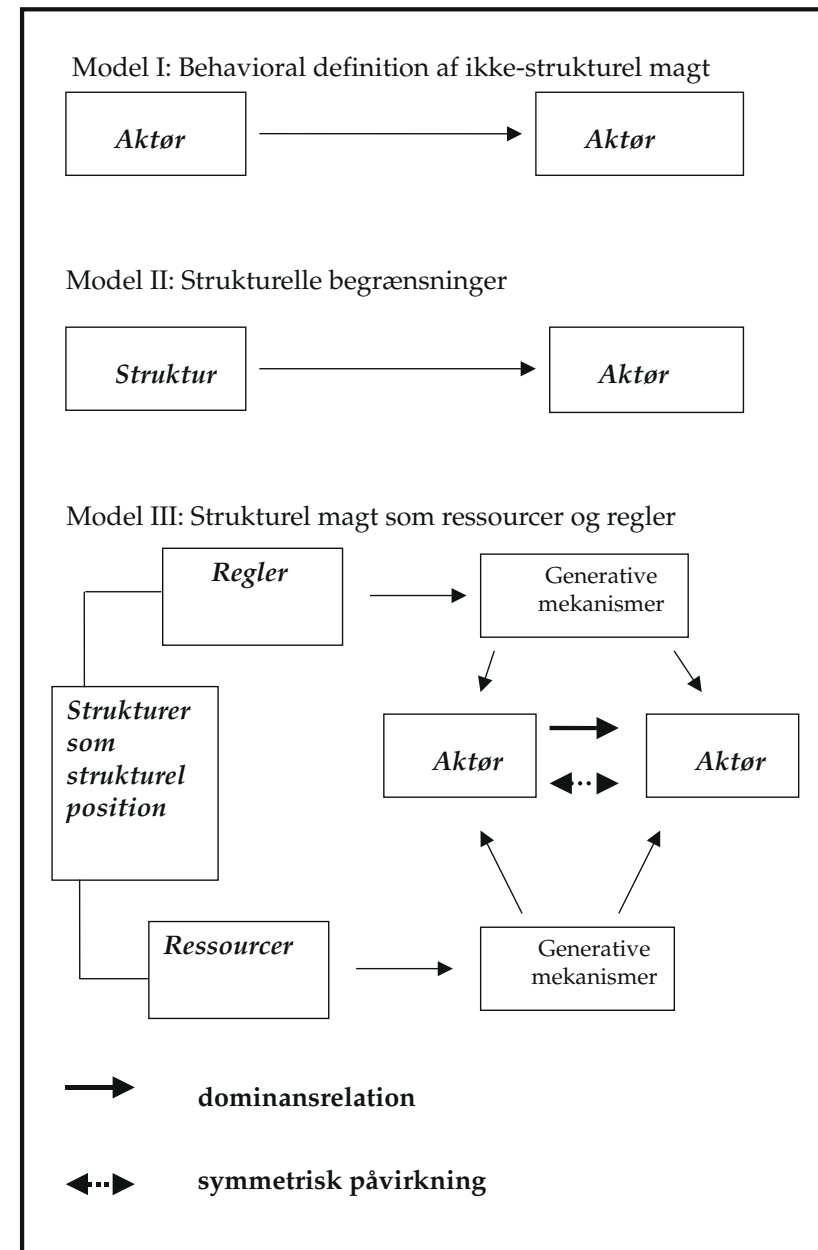
Dominansbegrebet har således ikke et helt andet indhold end magtbegrebet. Begge begreber dækker over strukturelle forhold. Dominansbegrebet i Giddens' strukturationsteori præciserer i stedet to aspekter ved den strukturelle magt. For det første formodes det, at mange aktører ikke har adgang til vigtige ressourcer i kraft af deres samfundsmæssige placering. For det andet formodes det, at den strukturelle magt optræder som institutionaliserede kontrolrelationer i ethvert socialt system. Fænomenerne magt og dominans refererer ikke i Giddens' udlægning til adfærdsmæssige hændelser, men til strukturelle mekanismer i ethvert socialt system.

6. Opsummering: Tre modeller vedrørende strukturer, aktører og magt

Den teoretiske drøftelse, samt de sondringer, der er blevet foretaget imellem strukturel og ikke-strukturel magt, er forsøgt gengivet i figur 2, hvis indhold er tre specifikke modeller, som delvist ligger i forlængelse af hinanden. Model I gengiver den traditionelle forståelse, hvor magt forstås som en påvirkningsrelation mellem aktører, hvor én aktør (A) tvinger en anden aktør (B) til at gøre noget, som denne aktør ellers ikke ville have gjort. I denne model repræsenterer A den fulde årsag til B's handlinger i en given situation. A's personlige ressourcer kan indgå som en forklarende faktor. Modellen bortdefinerer således strukturelle komponenter uden for den menneskelige påvirkningsrelation.

Model II indeholder ikke nogen decideret magtforståelse, selv om eksempelvis Steven Lukes er tæt på at fremføre den opfattelse, at strukturer også er i stand til at udøve magt. Model II repræsenterer alene et indledende skridt frem mod en strukturalistisk magtforståelse, således forstået, at det er relevant at undersøge, hvilke strukturelle komponenter der eventuelt måtte have betydning for karakteren af en given interpersonel påvirkningsrelation. Strukturer er dog ikke i stand til at handle og får først magtanalytisk relevans i forhold til bestemte handlings- og adfærdsformer.

Model III specificerer derfor på baggrund af model I og II, hvad strukturel magt er. Udgangspunktet vil være modellens højre side. Et givet påvirkningsmønster mellem to aktører vil strengt taget repræsentere det fænomen, der skal forklares (explanandum): Der kan enten være tale om, at to aktører tilsyneladende er lige stærke, eller der kan være en vedvarende dominans til stede, således at den ene aktør systematisk får sine ønsker tilgodeset på den anden aktørs bekostning. Adfærdsplanen defineres således som afhængig variabel, og de strukturelle komponenter specificeres som de uafhængige variable (explanans). Aktørerne i denne model forstås derfor ud fra de strukturelle positioner, som de hver især indgår i, og som tilmed forbinder dem med hinanden via bestemte strukturelle mekanismer, i særdeleshed de regler og ressourcer,

Figur 2. Tre modeller over forholdet mellem aktører, strukturer og magt

som knytter sig til deres positioner og indbyrdes relationer. Det strukturelle magtbegreb i en realistisk forstand vil således forstå påvirkningsformer som et resultat af en kompleks vekselvirkning mellem (aktuelle) adfærdskomponenter og (reale) strukturelle faktorer.

Det er dog givet, at det kan være svært at adskille regler og ressourcer i en magtanalytisk sammenhæng. Regler kan i mange tilfælde siges at konstituere bestemte midler som ressourcer. Penge udgør eksempelvis kun en vigtig ressource, hvis der eksisterer regler for, hvilken type sedler og mønter der kan betragtes som lovlige betalingsmidler. Hertil kommer, at regler ofte vil indeholde modsatrettede effekter. Regler kan fungere som ressourcer for én aktør og som en ikke-ressource for den anden aktør. Det er eksempelvis en grundregel i det parlamentariske system, at regeringen har centraladministrationen til rådighed i politikforberedelsen, hvilket oppositionen ikke har. En sådan konstitutionel regel udgør en ressource for regeringen og en begrænsning for oppositionen. Uformelle regler om ikke at konsultere udenomsparlamentariske bevægelser – men alene etablerede organisationer – fungerer på lignende måde.

7. Lindbloms tese om forholdet mellem politikere og erhvervsfolk

Den klareste tese med direkte strukturel, magtanalytisk relevans er formentlig nok introduceret af neo-pluralisten Charles E. Lindblom i hans tankevækkende bog *Politics and Markets* fra 1977. I mange henseender hviler Lindbloms argumentation på et klart, om end uudviklet strukturelt magtbegreb. Lindblom anvender ikke begrebet magt, men magtproblematikken er direkte til stede i hans tese om, at erhvervslivet i moderne samfund nyder en privilegeret (magt-)position inden for det politiske system. Erhvervsgrupperne får i uforholdsmæssig stor grad deres interesser tilgodeset, og de er heller ikke underlagt de samme krav og sanktioner som andre grupper i det moderne samfund.

Lindbloms argumentation er strukturalistisk og trækker ikke på eksempelvis klassisk elitistiske elementer i konspiratorisk forstand:

To understand the peculiar character of politics in market-oriented systems requires, however, no conspiracy theory of politics, no theory of common social origins uniting government and business officials, no crude allegation of a power elite established by clandestine forces. Business simply needs inducements, hence a privileged position in government and politics, if it is to do its job (Lindblom, 1977: 175).

Lindbloms opfattelse er for så vidt ikke i modstrid med de magtopfattelser, der forstår magt som en relation, hvor én aktør tvinger en anden aktør til at gøre noget, som denne aktør ellers ikke ville have gjort. Også ud fra Lindbloms opfattelse er der tale om, at politikere i en lang række tilfælde tvinges til at varetage markedets interesser, hvad enten de kan lide det eller ej:

Because public functions in the market system rest in the hands of businessmen, it follows that jobs, prices, production, growth, the standard of living, and the economic security of everyone all rest in their hands. Consequently, government officials cannot be indifferent to how well business performs its functions. Depression, inflation, or other economic distress, can bring down a government (Lindblom, 1977: 172-173).

Erhvervsgrupper er placeret i et markedssystem, hvis funktionsmåde automatisk har positive eller negative konsekvenser for ikke alene det politiske system, men for samfundet i det hele taget. En faldende vækst i markedssystemet udløser simultant arbejdsløshed i det sociale system og reducerede skatteindtægter i det politiske system. En økonomisk nedtur formodes at have direkte politiske konsekvenser af en meget diffus karakter. I første omgang reduceres politikernes finanspolitiske handlemuligheder i al almindelighed. I anden omgang lurer den elektorale straf på valgdagen, da det formodes, at vælgerne skifter de politikere ud, hvis aktiviteter har udløst en forværring i deres økonomiske og sociale situation.¹⁷

Lindbloms tese om erhvervslivets privilegerede magtposition konkretiserer primært magtudøvelse som en indirekte påvirkningsform (Lindblom, 1977: 179). Erhvervslivet behøver ikke nødvendigvis udøve direkte pression for at gøre

sig politisk gældende. Tværtimod formodes det, at den givne relation mellem erhvervsgruppernes position og politikernes position har en sådan karakter, at politikere på forhånd og i alle situationer vil afstå fra at gennemføre tiltag med negativ indvirkning på erhvervslivets produktion, investeringsomfang og konkurrenceevne.¹⁸

Erhvervslivets privilegier understøttes tilmed af formelle regler:

... take particular note of another familiar feature of these (market) systems. Constitutional rules – especially the law of private property – specify that, although governments can forbid certain kinds of activity, they cannot command business to perform. They must induce rather than command (Lindblom, 1977: 173).

Der vil meget ofte være forfatningsretlige regler for, hvor bebyrdende politisk-administrative indgreb må være i forhold til det private erhvervsliv. Markedssamfund er i udpræget grad baseret på liberale grundregler, hvis formål er at sætte grænser for udøvelsen af politisk tvang.

Lindblom er ikke specielt præcis i formuleringen af sin magtforståelse, men i sidste ende har tæsen om erhvervslivets position store lighedspunkter med Giddens' dominansbegreb. Forholdet mellem stat og marked eller mellem politikere og erhvervsfolk er en dominansrelation i erhvervslivets favør. Erhvervsgrupper råder over økonomiske ressourcer, som politikere er stærkt afhængige af. Politikere har også ressourcer i form af autoritet og formel lovgivningskompetence – de kan i princippet blot ignorere erhvervslivets grundlæggende interesser. Men også kun i princippet. For den essentielle kerne i Lindbloms tese er, at selve forbindelsen mellem politikere og erhvervsgrupper karakteriseres ved, at der er en klar grænse for, hvor meget politikere kan anvende tvang i forhold til erhvervslivet. Dels beskyttes erhvervslivet af konstitutionelle regler, dels kan politikere i sagens natur ikke tvinge erhvervsgrupperne til at producere, endelige tvinge virksomhederne til at blive der, hvor de momentant er lokaliseret. Kapitalflugt til steder med mere erhvervsvenlige politikere udgør også en reel mulighed.

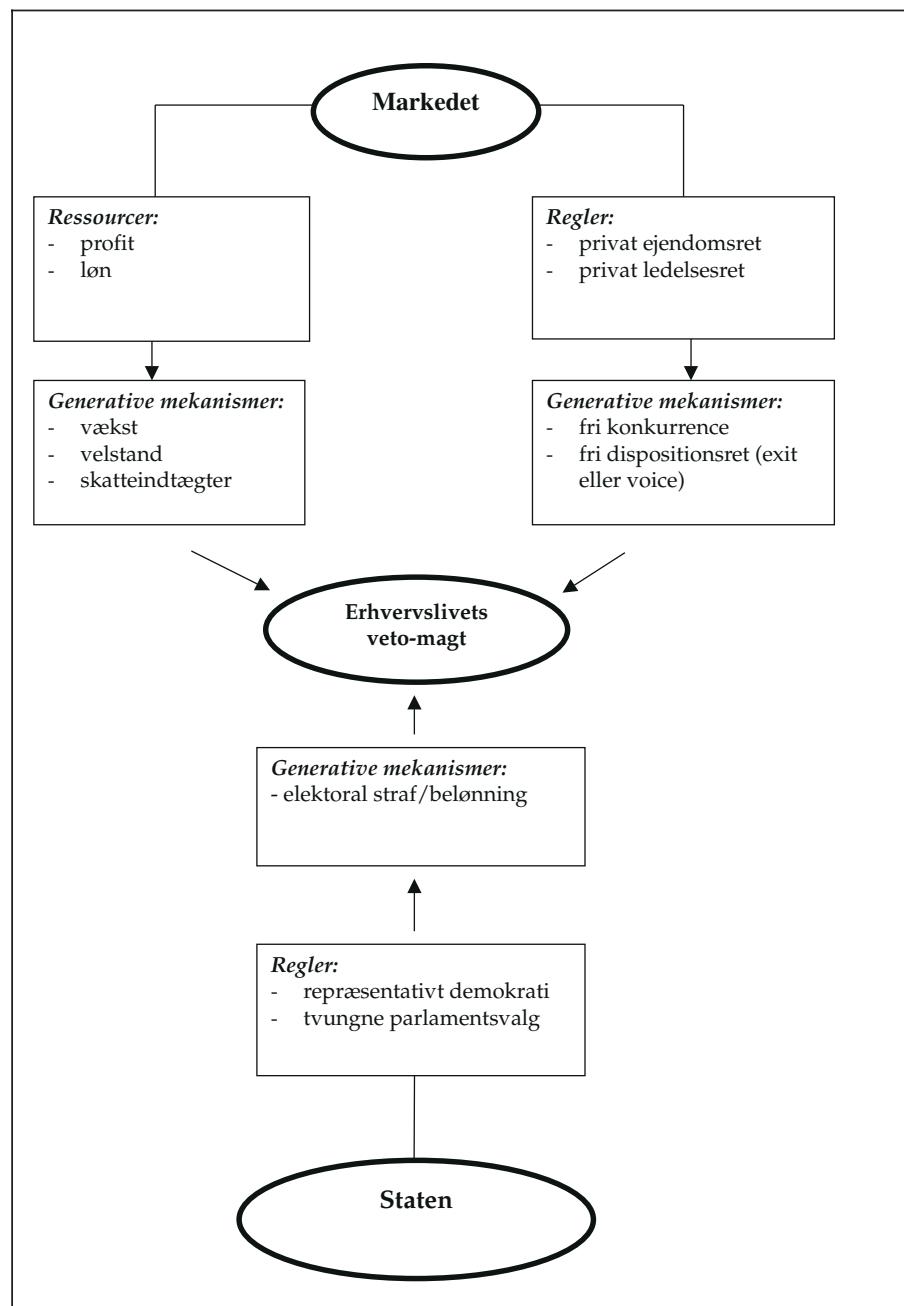
Lindbloms teori om erhvervslivets privilegerede position betoner kraftigt den komplekse

sammenhæng mellem sociale positioner, ressourcer og strukturelle regler. Lindbloms teori illustrerer i så henseende også relevansen af Giddens' strukturteori og hermed sociale strukturers både begrænsende og befordrende virkninger. Erhvervsfolk har umiddelbart magt i kraft af bestemte ressourcer. Imidlertid er der også vigtige strukturelle træk og egenskaber bag disse ressourcer, som forklarer, at erhvervsgruppernes ressourcer har så stor betydning i aktuelle påvirkningsrelationer. De bagvedliggende – eller snarere dybereliggende faktorer – refererer til de strukturelle regler og generative mekanismer, der karakteriserer forbindelsen mellem det politiske og det økonomiske system (jf. Giddens, 1984: 185). Der foreligger en 'strukturation', hvis beskaffenhed forstærker relevansen af de økonomiske ressourcer, erhvervsgrupperne råder over. I det moderne samfund – i det markedsøkonomiske system, som Lindblom kalder det – findes der to strukturelle regler og tre generative mekanismer, som etablerer erhvervslivets 'veto-position' i forhold til politikere (jf. figur 3).

For det første karakteriseres det moderne samfund ved en politisk adskillelse af stat og marked, eftersom både skrevne og uskrevne regler betoner den private ejendoms- og ledelsesret på virksomhedsniveauet, og derved markerer en ideologisk og reel grænse for statslige indgreb. Den frie konkurrence kan stimuleres, men ikke kontrolleres.

For det andet er politikere i udviklede demokratier underlagt en konstitutionel regel, ifølge hvilken der skal udskrives parlamentsvalg med jævne mellemrum. Politikere kan gøre, hvad de vil, men det er vælgerne, der i sidste instans bestemmer, hvorvidt de kan fortsætte med at gøre, hvad de vil.

I delvis sammenhæng hermed er der tre generative mekanismer, som virker i forlængelse af disse strukturelle regler. For det første er alle sektorer i samfundet – inklusiv staten – forbundet med markedets udbuds- og efterspørgselsmekanismer, hvormed det til alle tider er væsentligt at tilvejebringe de betingelser, der er nødvendige for at sikre et passende produktionsomfang og en hertil svarende købekraft. Lindblom tilføjer i forlængelse heraf en art 'for-

Figur 3. Erhvervslivets strukturelle magt

skydningsmekanisme': Manglende profitabilitet og/eller manglende købekraft udgør ikke bare specielle problemer i markedssektoren, men forplanter sig hurtigt til alle systemer. Alle grupper er på sin vis afhængige af markedets effektivitet.

For det andet indeholder relationen mellem stat og marked en fiskal afhængighedsmekanisme: Jo lavere væksten er, desto færre skatteindtægter er der at gøre godt med i forhold til borgerne.

For det tredje indeholder relationen mellem stat og marked en elektoral straf-/belønningsmekanisme: Politiske indgreb med negativ indvirkning på den økonomiske vækst formodes at være forbundet med en vælgersanktion. Få vælgere foretrækker mindre velstand.

De tre generative mekanismer skaber et incitament for *alle* politikere til at varetage erhvervslivets interesser. Erhvervslivet udgør en indirekte trussel: Politikere frygter de omkostninger, der måtte være forbundet med erhvervsgruppernes reaktioner på statslige indgreb. Positionen som valgt politiker har således ikke de strukturelle egenskaber, der er nødvendige for at modvirke erhvervslivets magtposition. Politikere har naturligvis autoritet til at iværksætte en ikke-erhvervsvenlig politik, men de kan blot ikke fravælge omkostningerne ved en sådan beslutning. Lindblom siger således, at givet det liberale samfunds beskaffenhed vil ingen (fornuftig) politiker handle imod markedets behov. Dybest set påpeger Lindblom hermed, at det er markedet, der udstikker præmisserne for demokratiets funktionsmåde – og ikke omvendt. Lindbloms magtbegreb har vidtgående konsekvenser for opfattelsen af det liberale demokrati (jf. Lindblom, 1977: 189-299).

8. Kritik

Lindbloms argumentation er ikke uden problemer. Han burde i udgangspunktet have gjort det mere klart, at hans tese alene er møntet på den økonomiske politikens område. Ud fra en sådan afgrænsning ville påstanden have stået som et mere overbevisende alternativ til beslægtede marxistiske teser, der som bekendt anvender do-

minansbegrebet i en alt for vidtfavnende betydning. Det er altid vigtigt at præcisere magtens konkrete virkeområde (Dahl, 1987: 41).¹⁹

Man kan imidlertid også generelt diskutere, om den determinisme, der er indeholdt i strukturelle magtopfattelser, er så stærk endda. Lindbloms teori er illustrativ i så henseende. Et kardinalpunkt i forhold til Lindbloms argument er, hvorvidt erhvervslivet kan tilskrives en stabil magtposition over tid. Tilsyneladende ser Lindblom helt bort fra de betingende kausalmekanismer, der måtte være i stand til at reducere erhvervslivets magt over valgte politikere.

På den ene side har Lindblom ret i, at der i praksis må være en grænse for, hvor megen kontrol og tvang erhvervslivet kan udsættes for. Der er givetvis politiske påvirknings- og kontrolformer, der ikke harmonerer med den frie markedsmekanisme. Overdreven regulering og kontrol ødelægger i al væsentlighed markedets finfølelse og allokationsmekanismer. En kapitalistisk markedsøkonomi kan ikke samtidig være en topstyret kommandoøkonomi.

På den anden side taler den historiske udvikling imod en bastant tese om erhvervslivets privilegerede magtposition. I et historisk tilbageblik har der været mange politiske reformforslag, som erhvervsgrupper på forskellige historiske tidspunkter har opfattet som værende i stærk modstrid med deres grundlæggende interesser: arbejdsmiljøforsikring, kortere arbejdstid, længere ferie, højere skatter, grønne afgifter, regler om fri konkurrence, eksklusivaftaler, strejkeret og så fremdeles. Problemet er blot for Lindbloms argument, at den slags tiltag blev gennemført mange steder – trods modstand fra erhvervslivets side.²⁰

Lindblom overser, at politisk dominans sjældent optræder som uindskrænket magt. Erhvervslivets krav har ikke til alle tider stået uimodsagt hen i den politiske proces. Eksempelvis har arbejderbevægelsen været i stand til at tilvejebringe en ikke-strukturel magt igennem politisk og organisatorisk mobilisering. I modsætning til realistisk tankegang og for så vidt også Giddens fremhæver Lindblom ikke i tilstrækkelig grad den strukturelle magts relationelle og stærkt betingede karakter, eftersom han tager for givet, at erhvervslivets strukturelle ka-

rakteristika og position tilvejebringer en unik styrke i forhold til alle andre aktører i den samfundsmæssige orden (jf. Giddens, 1979: 93). Problemet er blot, at en sådan magtposition aldrig er absolut, men hviler på bestemte betingelser, herunder i særdeleshed andre aktørers accept og grader af modmobilisering.²¹ Lindblom overser, at de ressourcer, som aktører ikke har i kraft af deres strukturelle position, i flere tilfælde kan tilvejebringes på anden vis. Arbejderklassen har i udgangspunktet været svag i kraft af markedssystemets indretning, men arbejderbevægelsens historie er også et tydeligt eksempel på, at organisatorisk og numerisk mobilisering kan kompensere for en svag strukturel position.

Dermed er Lindbloms argument dog ikke fuldt ud tilbagevist. Der er stadig strukturelle mekanismer, der placerer arbejderklassen og erhvervsgrupperne i positioner med uensartet virkning på samfundet som helhed. Erhvervsgrupperne har en betydelig styrke i kraft af deres strukturelle position og derfor et mindre behov for at organisere sig. Arbejderklassen er nødt til kollektivt at organisere sig for at få magt. Eller formuleret anderledes: Der er stort set ingen, der berøres af, at en enkelt arbejder går i strejke, men det er der derimod, hvis en enkelt virksomhedsejer drejer nøglen rundt.

9. Perspektivering

Formålet med diskussionen af Lindbloms tese er for så vidt ikke at diskutere, hvorvidt erhvervslivet er dominerende eller enerådende i det moderne samfund. Det er argumentationsteknikken og de kausale mekanismer, der peges på, som er interessante i udviklingen af en strukturel magt teori. En interessant overvejelse er, hvorvidt Lindbloms – og for så vidt også Giddens' – teser er relevante i forhold til en generel teori om dominerende grupper i den samfundsmæssige virkelighed og i forhold til det moderne demokratis funktionsmåde.

En sådan perspektivering af den strukturelle magt teori må nødvendigvis tage sit udgangspunkt i, hvad der forstås ved den demokratiske orden. Spørgsmålet er: På hvilken måde er en

strukturel teori normativ relevant? I tillæg hertil byder et andet spørgsmål sig også til: Hvorfor er et adfærdsorienteret magtbegreb ikke tilstrækkeligt i forhold til en forståelse af demokratiets beskaffenhed?

Der findes et væld af forskellige demokratidefinitioner. Det er dog oplagt, at specielt Lindblom er inspireret af de overvejelser, som hans samarbejdspartner Robert A. Dahl har sammenfattet i sit hovedværk *Democracy and its Critics* fra 1989. Dahl formulerer her et sæt af præmisser, som et samfund må hvile på, hvis det skal karakteriseres som et demokrati. Et demokrati hviler ifølge Dahl på følgende præmisser (Dahl, 1989: 108-112):

1. Folkelig, politisk deltagelse;
2. Alle borgere bør have samme vægt i beslutningsprocessen;
3. Oplyst forståelse;
4. Åben dagsorden.

Dahl placerer hovedvægten på demokratibegrebets etymologiske grundbetydning. Demokrati betyder, at alle borgere i et samfund deltager i og har mulighed for at deltage i de politiske beslutninger, der skal iværksættes. Demokrati er en styreform, hvor de politiske beslutninger i sidste ende lader sig føre tilbage til samfundsmedlemmernes ønsker og behov. De valgte politikere har fuldmagt til at træffe beslutninger på befolkningens vegne, hvorfor magten til stadighed udgår fra den enkelte borger.

Demokrati hviler således på et ideal om *politisk lighed*, dvs. et princip om, at alle, uanset køn, alder og status, har den samme indflydelse på de kollektivt bindende beslutninger. Det forhold, der navnlig optager Lindblom og Dahl, er imidlertid, at den politiske lighed tydeligvis flankeres af en betydelig social og økonomisk ulighed. Forskelle i strukturelle positioner indebærer, at de sociale og økonomiske ressourcer ikke er fordelt jævnt på samfundets grupper, hvilket, efter deres mening, også skaber uligheder i den politiske indflydelse.

Dahl og Lindblom fokuserer på de strukturelle og ressourcemæssige forudsætninger, som demokratiets fulde realisering hviler på. De er således begge strukturelle magt teoretikere. De an-

tyder derfor, at det strukturelle magtbegreb i virkeligheden kan være mere relevant for en forståelse af den demokratiske orden end et adfærdsorienteret magtbegreb. Det adfærdsorienterede magtbegreb i en demokratisk sammenhæng er behæftet med den svaghed, at det ikke nødvendigvis indfanger noget, der er specielt problematisk i demokratisk og normativ forstand. Man kan naturligvis argumentere for, at magtudøvelse altid udgør et problem, men hvis 'magten' er spredt ud på mange, ligestillede og i særdeleshed skiftende grupper, er fænomenet til at leve med. Det er straks langt mere alarmerende i et demokratisk perspektiv, hvis magtudøvelsen effektueres af nogle få grupper, og hvis der tilmed er strukturelle forhold, der vedvarende cementerer en sådan ulighed i deltagelse og reel indflydelse.

De klassiske elitister kaldte dette fænomen 'minoritets-dominans', hvilket for så vidt svarer til indholdet i Lindbloms tese om erhvervslivets privilegerede magt position: Erhvervslivet er ikke bare én interessegruppe blandt mange, men en særlig betydningsfuld gruppe (jf. Dahl, 1989: 265-279). Idealet om politisk lighed lader sig derfor ikke realisere fuldt ud. Minoritets-dominans udgør antitesen til begrebet om 'folkestyre' og 'repræsentativt demokrati'.

Minoritets-dominans er imidlertid ikke et fænomen, der lader sig forklare ud fra et adfærdsplan. En minoritet burde i sagens natur ikke være i stand til at opnå særlig megen magt, hvorfor der nødvendigvis må være reale mekanismer, såsom institutionelle og strukturelle faktorer, der forklarer, at dominans alligevel forekommer. Ud fra Lindbloms og Giddens' strukturelle teorier kan man pege på følgende faktorer, der både skaber og cementerer en dominerende magt position i al almindelighed:

1. Strukturel magt beror på strukturelle faktorer, der konstituerer en særlig autonomi for bestemte aktører (eksempelvis i form af privat ejendomsret og monopollignende træk både inden for den offentlige og den private sektor).

2. Strukturel magt etableres af strukturelle faktorer, der skaber en asymmetrisk afhængighed mellem to aktører (eksempelvis i forhold til offentlige serviceydelser, hvor politikere har ansvaret for produktionen, men hvor det er offentlige producentgrupper, der leverer ydelsen).

3. Strukturel magt etableres af ressourcer, som er knyttet til specifikke arbejdsfunktioner, og som ikke kan udveksles i særlig stor grad (ekspertviden og arbejdsrelateret information udgør vigtige eksempler herpå).

Opstillingen svarer i det væsentlige til Giddens' begreb om strukturel magt. Giddens understreger, at strukturel magt dækker over fænomenerne 'autonomi', 'afhængighed' og 'ressourcer'. Han understreger yderligere, at magtbegrebet – navnlig i politisk-administrativ sammenhæng – nødvendigvis må sammenføjes med et kontrolbegreb (Giddens, 1983: 61-68). Folkets repræsentanter – de valgte politikere – ville ikke have specielt store ledelsesproblemer, hvis den strukturelle magt ikke fandtes. Ovenstående strukturelle momenter peger imidlertid på, at politikere (og embedsmænd) kan have væsentlige, demokratiske ledelsesproblemer ikke alene over for det private erhvervsliv, men over for de grupper, der generelt er omgærdet af en (strukturel) grænse for, hvor megen kontrol de kan udsettes for.

Således er Lindbloms og Giddens' argumenter eksempelvis relevante for en analyse af de producentgrupper, der findes inden for den offentlige sektor. En del af disse grupper vil være i en strukturel position, der ganske svarer til den, som erhvervslivet er funderet i. Offentlige producentgrupper er strukturelt privilegerede i den forstand, at de meget ofte har monopol på at udbyde den service, som de producerer: Hermed reduceres de kontrolmuligheder, som politikere og borgere har, ganske betragteligt. En pæn del af de offentlige producentgrupper besidder tilmed en unik viden og information om deres sagområde og deres klienter, som ingen andre grupper har: Hermed indstiftes en fundamental informationsasymmetri i producentgruppernes favør. Og endelig er den elektorale straf-belønningsmekanisme mindst lige så virksom i forhold til den offentlige sektor, som den er i forhold til den private markedssektor.

Jens Peter Frølund Thomsen

Noter

1. Lukes fremhæver, at sociale systemer ofte har en indbygget 'partiskhed' ('bias'), og han fortsætter i dette institutionelle spor: "... the bias of the system is not sustained simply by a series of individually chosen acts, but also, most importantly, by the socially structured and culturally patterned behaviour of groups, and practices of institutions, which may indeed be manifested by individuals' inaction" (Lukes, 1974: 22).

2. Heraf følger også, at en magtrelation mellem A og B kan kun etableres, for så vidt som A's intentioner lader sig identificere som den centrale kausale operator i relationen mellem A og B. Magtudøvelse er intentionel adfærd. Teoretisk betragtet indeholder opfattelsen ikke nogen logisk tvingende pointe, eftersom kausale operatører sagtens kan være strukturelle. Empirisk betragtet er opfattelsen endnu mere problematisk, da den meget let ender i konspiratoriske påstande: Skal eksempelvis kvindernes svage magtposition i samfundet forklares som et direkte resultat af mændenes magtstræb? Der må nødvendigvis være institutionelle og strukturelle faktorer, der forklarer, at det ene køn nyder en række privilegier, som det andet køn ikke har adgang til.

3. Lukes fremfører dette synspunkt meget klart, når han siger: "... power ... presupposes human agency ... Power, then, is exercised within structurally determined limits ..." (Lukes, 1977: 6, 7). Strukturer ses alene som begrænsninger og barrierer for sociale handlinger.

4. Parsons understreger, at politisk magt vedrører samfundets opretholdelse som et kollektiv: "The problem of control of political power is above all the problem of integration, of building the power of individuals and sub-collectivities into a coherent system of legitimized authority where power is fused with collective responsibility" (Parsons, 1979: 127).

5. Det er imidlertid nødvendigt at understrege, at Giddens ikke etablerer en logisk forbindelse mellem magt og konflikt. Magt angiver en evne, der eksisterer uafhængigt af fænomener som konflikt og interesser. Magtudøvelse i dette perspektiv kan forbindes med situationer, hvor ingen finder anledning til at modsætte sig visse aktørers forsøg på at forandre givne sociale relationer (Giddens, 1976: 112). Giddens' magtbegreb kan endvidere forbindes med visse personers magt til at fjerne konflikter. Magtbegrebet er hermed nært beslægtet med begrebet autoritet.

6. Denne magtopfattelse er især forbundet med de tidlige pluralister, i særdeleshed Robert A. Dahl

(1957) og Nelson Polsby (1963). Magt knytter sig efter deres opfattelse til handlingsakter rettet mod afgrænsede beslutningsprocesser. Det er tilmed tydeligt, at magtbegrebet hos disse politologer er udviklet på en positivistisk præmis om, at videnskabelige begreber bør henvises til direkte iagttagelige fænomener. Derfor kædes magtbegrebet ikke sammen med et strukturbegreb (jf. også Thomsen, 2000: 14-18). Behavioralismen og positivismen repræsenterer ikke i alle henseender en direkte modsætning til realistisk videnskabsteori. Positivismen og realismen er dog meget forskellige på især ét punkt, som vedrører nødvendigheden af en stærk ontologi som et led i en kausalitetsforståelse. Positivismen – og de traditionelle magtteoretikere – underbygger ikke deres kausalitetsforståelse med en stærk ontologi, hvilket især gør sig gældende for den realistiske videnskabsteori. Positivismen sætter lighedstegn mellem det virkelige og det observerbare, hvilket nødvendigvis indebærer en negligerende af de strukturelle forhold, der unddrager sig direkte observation. Realismen kategoriserer strukturelle forhold som real-abstraktioner med formodet kausal påvirkningskraft. Realismen nedlægger således påstand om, at det observerbare alene er en ægte delmængde af det virkelige. En påstand, der i øvrigt er helt afgørende for at kunne udvikle et strukturelt magtbegreb.

7. En generativ mekanisme kan således defineres som den kausale operator, der kæder årsagen sammen med effekten: "On the transcendental realist system a sequence A, B is necessary if and only if there is a natural mechanism M such that when stimulated by A, B tends to be produced" (Bhaskar, 1979: 13). Realisterne definerer kausalitet som 'naturlig nødvendighed', dvs. kausalitet opfattes som et fænomen, der udspringer fra de sociale relationer og positioners essentielle egenskaber. Kausalitet opfattes dermed også som et reelt eksisterende fænomen. Naturlig nødvendighed skal ses som modsætning til positivisme-traditionens opfattelse af kausalitet som enten 'logisk nødvendighed' eller 'konstant samvariation'. Positivisternes betragter kausalitet som et begreb uden pendant i virkeligheden.

8. Realisterne betragter verden som værende forklarlig, men afviser enhver forestilling om forudbestemthed og monokausalitet. Kausale mekanismer skal forstås som *potentiale*, hvis aktivering afhænger af bestemte, betingende mekanismer. Dybest set hviler kausalitetsforståelsen på den præmis, at sociale systemer er åbne systemer. Antagelsen om åbne systemer betyder blandt andet, at socialvidenskabens alt-andet-lige-antagelse altid vil være pro-

blematisk, og navnlig hvis den indgår som grundlag for stærkt deterministiske modeller (Bhaskar, 1978: 118-126).

9. En strukturel begrænsning lader sig dog ikke entydigt definere som en uforanderlig barriere for menneskelig handling. Visse strukturkomponenter vil have en sådan karakter, mens andre vil stille aktørerne i en rationel valgsituation: Hvilke omkostninger og fordele vil være forbundet med at forandre, ignorere eller fjerne givne strukturer? Et spørgsmål, som formentlig mange venstrefløjpartier og især minoritets- og borgerrettighedsbevægelser har stillet sig selv igennem historiens forløb.

10. Et andet eksempel kunne være finanssektorens relation til staten. I en globaliseret verden med liberaliserede penge- og kapitalmarkeder vil det som hovedregel være sådan, at en hvilken som helst regering vil være tvunget til at tage højde for penge- og kapitalmarkedernes forventede reaktion på eksempelvis en ny kurs i den økonomiske politik. Frie kapitalbevægelser virker her som en strukturel begrænsning for den politiske ledelse, men samtidig beforder frie kapitalbevægelser finansielle gruppers magtpolitiske position.

11. Det er i øvrigt denne strukturelle kompleksitet, som Steven Lukes overser. Lukes opfatter strukturer som begrænsninger for alle tænkelige aktører. Der ved introduceres en uacceptabel strukturforståelse, og den 'personlige autonomi', som Lukes knytter til aktørsiden, bliver en frit i luften svævende størrelse: Hvad er det eksempelvis, der sætter individer i stand til at være relativt autonome? Spørgsmålet besvares ikke, eftersom Lukes gør den personlige autonomi til en ren normativ antagelse (jf. Lukes, 1974: 54-55). Antagelsen har netop normativ relevans, men ud fra en empirisk betragtning er antagelsen ikke til megen hjælp, da det er givet, at de samfundsmæssige individer aldrig nyder samme grad af personlig autonomi. Strukturer udgør ikke til alle tider ensartede begrænsninger for alle individer. Det er ikke umuligt at forestille sig, at specifikke strukturer begrænser nogle gruppers autonomi og samtidig udvider andre gruppers autonomi. Et synspunkt, som formentlig mange feministiske forskere vil fremføre, når de skal forklare den skæve magtfordeling mellem kønnene.

12. Fremstillingen på dette punkt er inspireret af Cohens blændende forsøg på at rekonstruere et upersonligt strukturbegreb fra Marx's teoridannelse (Cohen, 1984). Cohen er dog en anelse for strukturalistisk, idet han ikke opretholder en sondring mellem strukturel og ikke-strukturel magt.

13. Det er et sådant ikke-strukturelt magtbegreb, som eksempelvis den britiske diskursanalyse søger at udvikle. Laclau & Mouffe og andre inden for denne tilgang søger vedvarende at argumentere for, at magten aldrig har en strukturel kilde: Magt karakteriserer ikke en strukturelt afledt besiddelse. Dermed leveres et relevant magtbegreb, men samtidig også et perspektiv, ud fra hvilket det ikke lader sig gøre at forklare, hvorfor bestemte (og ofte numerisk små) grupper har en uforholdsmæssig stor magt på tværs af tid og rum (jf. Laclau & Mouffe, 1985: 142-145; Torfing, 1999: 155-167).

14. Den engelske term 'anticipated reactions' er oversat til forudiskonterede effekter.

15. Hermed er også antydnet, at denne magtforståelse er ikke identisk med den klassiske elitisme, der på visse punkter også benytter termerne magt, position og besiddelse. De klassiske elitister betoner dels en direkte og bevidst magtform, dels en hermed forbundet konspirationstese (jf. Wright Mills, 1956). Ingen af disse karakteristika er nødvendigvis forbundet med et strukturationsanalytisk magtbegreb.

16. Hvorvidt den potentielle magt skal omsættes igennem en bevidst handlingsakt for at kvalificere sig som reel magt, beror på, i hvilken grad magtbegrebet kædes sammen med et ansvarsbegreb (man kan således ikke gøres ansvarlig for, at nogen tror, man vil udøve magt). De strukturelle magtteoretikere forbinder imidlertid ikke deres magtbegreb med en ansvarsbetragtning (i modsætning til Lukes).

17. Argumentet hviler naturligvis på den forudsætning, at tvungne valg udgør en ufravigelig, konstitutionel regel. En sådan forudsætning er ikke nødvendigvis opfyldt (i diktaturer eksempelvis), hvilket blot illustrerer, at regler altid udgør en integreret del af strukturationsteoretisk magtanalyse. Samfundsmæssige regler er helt eller delvist konstituerende for de ressourcer, som aktørerne råder over.

18. Lindblom baserer ikke udelukkende sin tese på den indirekte magtform. Erhvervsgrupper vil tilmed benytte direkte pressionsformer via partier og interesseorganisationer, hvis det viser sig nødvendigt. Lindblom synes at mene, at erhvervslivet vil ty til den direkte påvirkningsform, hvis den politiske dagsorden pludselig bliver domineret af forslag, der går imod basale erhvervsinteresser (Lindblom, 1977: 204-213). Et eksempel kunne være 1970'ernes forslag om økonomisk demokrati, hvor man kunne iagttage en kraftig mobiliseringsaktivitet inden for erhvervslivets organisationer for at forhindre realiseringen af sådanne vidtgående reformer. – Man

kan derfor sige, at erhvervsgrupperne netop har det privilegium, at de meget ofte ikke behøver at organisere og mobilisere sig for at få deres interesser tilgodeset.

19. Det er et generelt problem for de strukturelle magtteoretikere, at de ikke formulerer metodiske retningslinjer for den empiriske analyse. Metateori kan ikke erstatte metodiske retningslinjer, og det er uheldigt, at de strukturelle magtteoretikere skaber en så stor afstand til de traditionelle teoretikere, der har forsøgt at diskutere magtbegrebets metodiske facetter. Robert A. Dahl og de tidlige pluralister er her helt uomgængelige – også selv om de i vid udstrækning forfægter positivistiske præmisser.

20. I en videre forstand rejser Lindbloms argumentation dermed også et mere delikat problem vedrørende bestemmelsen af, hvad der præcist udgør erhvervslivets 'grundlæggende interesser'. Det er naturligvis plausibelt at fastlægge profitmaksimering som den 'præference', alle erhvervsgrupper har til fælles, og som de vil forsvare. Det er imidlertid indlysende, at erhvervsgrupperne også har andre interesser, som i givne situationer kan veje tungere – i hvert fald på kort sigt. Det er derfor ikke givet, at en umiddelbar interessekonflikt mellem politikere og erhvervsgrupper vil have specielt store konsekvenser. Der eksisterer tilmed den mulighed, at politikere og andre interessegrupper formår at ændre/modificere erhvervslivets interesser. Lindblom har for så vidt det samme problem som andre teoretikere, der arbejder med eksogene præferencer: Præferencer og interesser er meget ofte et 'forhandlet' resultat af den politiske proces.

21. Lindbloms tese, såvel som andre dominansteorier, er sårbar over for en neo-pluralistisk kritik, der netop vil betone, at der altid består en eller anden form for konkurrence. Neo-pluralisten Robert A. Dahl sammenfatter kritikken af dominansteorierne således: "It is characteristic of theories of domination that they give little weight to the importance of organized competition as an instrument by which nonelites may influence the conduct of political elites" (Dahl, 1989: 275).

Litteraturliste

Archer, Margaret (1998). "Realism and Morphogenesis", pp. 356-381 i Margaret Archer et al. (ed.), *Critical Realism*, London: Routledge.

Bachrach, Peter & Morton S. Baratz (1969). "Two Faces of Power", i William E. Connolly (ed.), *The Bias of Pluralism*, New York: Atherton Press.

Bachrach, Peter & Morton S. Baratz (1970). *Makt och fattigdom*, Malmø: Wahlstrøm & Widstrand.

Bhaskar, Roy (1979). *The Possibility of Naturalism*, Brighton: The Harvester Press.

Bhaskar, Roy (1998). "Societies", pp. 206-257 i Margaret Archer et al. (ed.), *Critical Realism*, London: Routledge.

Bryant, Christopher G.A. (1985). *Positivism in Social Theory and Research*, London: Macmillan.

Cohen, Gerald A. (1978). *Karl Marx's Theory of History. A Defence*, Princeton: Princeton University Press.

Dahl, Robert A. (1957). "The Concept of Power", *Behavioural Science*, vol. 2, pp. 201-215.

Dahl, Robert A. (1987). "Power as the Control of Behavior", pp. 37-58 i Steven Lukes (ed.), *Power*, Oxford: Basil Blackwell.

Dahl, Robert A. (1989). *Democracy and its Critics*, New Haven: Yale University Press.

Giddens, Anthony (1976). *New Rules of Sociological Method*, London: Hutchinson.

Giddens, Anthony (1979). *Central Problems in Social Theory*, London: Macmillan.

Giddens, Anthony (1983). *A Contemporary Critique of Historical Materialism*, London: Macmillan.

Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society*, Oxford: Polity Press.

Harré, R. & E.H. Madden (1998). "Conceptual and Natural Necessity", pp. 104-119 i Margaret Archer et al. (ed.), *Critical Realism*, London: Routledge.

Isaac, Jeffrey (1987). *Power and Marxist Theory*, Ithaca: Cornell University Press.

Laclau, Ernesto & Chantal Mouffé (1985). *Hegemony and Socialist Strategy*, London: Verso.

Lindblom, Charles E. (1977). *Politics and Markets*, New York: Basic Books.

Lukes, Steven (1974). *Power. A Radical View*, London: Macmillan.

Lukes, Steven (1977). *Essays in Social Theory*, London: Macmillan.

Mills, C. Wright (1959). *The Power Elite*, New York: Oxford University Press.

Outhwaite, William (1987). *New Philosophies of Social Science*, London: Macmillan.

Parsons, Talcott (1979). *The Social System*, London: Routledge and Kegan Paul.

Parsons, Talcott (1987). "Power and the Social System", pp. 94-143 i Steven Lukes (ed.), *Power*, Oxford: Basil Blackwell.

Polsby, Nelson W. (1963). *Community Power and Political Theory*, New Haven: Yale University Press.

Poulantzas, Nicos (1982). *Political Power and Social Classes*, London: Verso.

Sayer, Andrew (1998). "Abstraction: A Realist Interpretation", pp. 120-143 i Margaret Archer et al. (ed.), *Critical Realism*, London: Routledge.

Sayer, Andrew (2000). *Realism and Social Science*, London: Sage.

Thomsen, Jens Peter Frølund (2000). *Magt og indflydelse*, Århus: Magtudredningen.

Torring, Jacob (1999). *New Theories of Discourse*, Oxford: Blackwell Publishers.

Ward, Hugh (1987). "Structural Power: A Contradiction in Terms?", *Political Studies*, vol. xxxv, pp. 593-610.

Sakkunnigutlåtanden över sökande till professuren i statsvetenskap, särskilt förvaltning, i Umeå

Honoured by your decision to appoint us to consider the applications for the Chair in Political Science, particularly Public Administration, we would like to submit our appreciation of the qualifications of the three candidates. In the first part of our report we jointly assess their merits. In the second part, each one of us presents her or his own conclusions.

Katarina Eckerberg

Katarina Eckerberg (born in 1953) completed her doctoral work in political science in 1988 at Umeå University. Her work in political science is complemented by both academic and vocational experience in environmental policy and administration. Her first university degree was in forestry. In 1996 she was awarded the title of docent in political science at Umeå.

In addition to her academic positions at Umeå University, Eckerberg has served in the Forestry Department of the Food and Agriculture Organization (FAO) of the UN, the Institution for Forestry Economics at the Forestry College in Umeå, and in a national agency, Statens naturvårdsverk.

Eckerberg's qualifications for the position of professor with special emphasis on public administration can be assessed by her pedagogical

experience in political science and public administration including curriculum development, presentation of formal courses, and advising graduate and doctoral-level students; by her professional service and leadership in the university, department, and larger academic community; and by the quality, quantity, and subject matter of her scholarly work as well as her success at obtaining external funding for research activities.

Eckerberg has had experience of teaching at all academic levels at Umeå University. Her main areas of teaching are environmental policy and administration (Global Environmental Crisis and World Policy, Environmental Policy and Administration, Research in Environmental Policy in Sweden and the EU, Environmental Protection, Policy and Marketing, Forestry, and Human Ecology). She has accumulated about 1700 lecture hours of experience in teaching political science, environmental policy, and courses in research methods at the B, C, and D levels with high assessments for teaching from her students. Her advanced course syllabi demonstrate a broad knowledge of the important work in political science and research methods. She has served as academic advisor to about 15 graduate students and eight doctoral students at Umeå University. Her case provides evidence of pedagogic creativity in that she has developed university courses and course materials (Global Environmental Crisis and World Policy and Environmental Policy and Administration in Sweden and the EU). She has also collaborated with the Baltic University Programme to produce university-level course material for students in environmental policy.